

HAL
open science

Εξαίφνης: τα πράγματα. Free Things

Πολυξένη Μάντζου

► **To cite this version:**

Πολυξένη Μάντζου. Εξαίφνης: τα πράγματα. Free Things. Ambiances, tomorrow. Proceedings of 3rd International Congress on Ambiances. Septembre 2016, Volos, Greece, Sep 2016, Volos, Greece. p. 201 - 206. <hal-01414214>

HAL Id: hal-01414214

<https://hal.science/hal-01414214>

Submitted on 13 Dec 2016

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire HAL, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Εξαίφνης: τα πράγματα

Free Things

Πολυξένη ΜΑΝΤΖΟΥ

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης,
Ξάνθη, Ελλάδα, pmantzou@arch.duth.gr

Abstract. *The paper addresses things and ambiances in the context of the digital realm. To do so it analyses a series of terms, such as: words, design, ambiance, things, suddenly. It examines the changes brought by the digital to the traditional dipole subject-object and the way things are becoming emancipated and independent from the subject, configuring artificially intelligent environments. These things are ready to participate to the encounter that suddenly occurs between the traditional pair human κηower-known thing in a way that questions the active-passive distinction. Hybrid things are getting free and as such, they become actors that operate veiled or revealed in a network of complicated and elaborate relations.*

Keywords: λέξεις, σχέδιο, πράγματα, ψηφιακό, υβριδικό, εξαίφνης,

Το Προκείμενο

Η υβριδική πραγματικότητα στην οποία ζούμε είναι συχνά αόρατη, καλά κρυμμένη, όπως τα πράγματα για τα οποία δεν έχουμε συνείδηση παρά μόνο όταν χάνουν το αόρατο πέπλο με το οποίο καλύπτονται όσο αναφέρονται και προσφέρονται σε μας. (Heidegger, 1971: 166) Η συνύπαρξη των ψηφιακών τεχνολογιών με την αναλογική υπόσταση του κόσμου, γίνεται σταδιακά όλο και πιο λειτουργική, η εναλλαγή δίνει τη θέση της στη συγχώνευση σε μία νέα συνθήκη, όπου ακριβώς όπως στα υβρίδια, είναι εξαιρετικά δύσκολο να αποσπάσει κανείς στη συνέχεια, εκείνους τους γεννήτορες που τα δημιούργησαν. Το design, το σχέδιο αυτού του νέου υβριδικού κόσμου, προϋποθέτει προκλήσεις, οι οποίες απευθύνονται σε πλήθος παραληπτών. Για να κατανοήσει κανείς τις δυνατότητες και τους κινδύνους είναι σημαντικό να ελέγξει βεβαιότητες, ορισμούς και κατηγορίες, που αν και προέρχονται από προηγούμενα μοντέλα κατανόησης, παραμένουν ενεργά ή το λιγότερο σε δια-πραγματεύση.

Η εργασία εστιάζει στην επίδραση των ψηφιακών μέσων στην παραγωγή ατμοσφαιρών, εξετάζοντας την οργάνωσή τους σε σχέση με τα υποκείμενα, τα αντικείμενα και τα πράγματα που συμπεριλαμβάνονται σε αυτές. Πρόκειται για ένα προπαρασκευαστικό κείμενο, στο οποίο δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στους όρους, που αναλύονται ως ένα είδος ευρετηρίου, με τρόπο όμως ερμηνευτικό και όχι οριστικό. Μεθοδολογικά, ακολουθείται η παράδοση που συσχετίζει το υποκείμενο με τα πράγματα μέσα από μία διαδικασία αντικειμενοποίησης, στην οποία το υποκείμενο επιβάλλεται, ορίζοντας τις ιδιότητες που στη συνέχεια μπορούν να χρησιμοποιηθούν ώστε να ανακατασκευάσει κανείς το προηγούμενως αποσυναρ-

μολογημένο και κατηγοριοποιημένο περιβάλλον. Οι όροι στους οποίους αναλύεται το περιβάλλον είναι εξαιρετικά γενικοί και πολυδιάστατοι αλλά η αντιμετώπισή τους είναι ιδιαζόντως εξατομικευμένη και μονοδιάστατη, επιχειρώντας εκεί, την αποκατάσταση της σύνδεσης του υποκειμένου με τον κόσμο του, καθώς δε στέκεται μακριά, θεωρώντας και αντικειμενοποιώντας τα πράγματα αλλά τα προσεγγίζει μέσα από μία αφηγηματική κι εκ του σύνεγγυς, προσωπική και όχι γενική τοποθέτηση. Σε αυτό το επίπεδο, κι ενώ η διαδικασία είναι αναλυτική και συνθετική σε ότι αφορά τον εντοπισμό όρων και τη συσχέτισή τους, ακριβώς όμως επειδή αυτή γίνεται με μονομέρεια και εκ των έσω, χωρίς δηλαδή την πρόθεση της συνολικής κι εκ των άνω θεώρησης, το υποκείμενο μετατρέπεται σε έναν από τους παράγοντες που γίνονται δράστες σε ένα δίκτυο δραστών, απαρνούμενο έτσι, την προνομιακή θέση του ρυθμιστή κι ελεγκτή. Κατά συνέπεια, η στιγμιοτυπική καταγραφή της συνθήκης δεν μπορεί παρά να ενέχει τους περιορισμούς που την παράγουν.

Οι Λέξεις

Από την εξ-έχουσα και προ-νομιακή θέση, που ο Θεός του προσφέρει, ο Αδάμ από-χωρίζεται και ονοματίζει τα πράγματα, επιτυγχάνοντας την πρώτη κατοχή της φύσης, την οποία, σχηματοποιεί και κατηγοριοποιεί αλλά και στην οποία, παράλληλα, συμμετέχει και κατανοεί.¹ Ονοματίζει και διανέμει ιδιότητες και κατηγορίες αλλά ο χρόνος αναδιανέμει κι επανακατηγοριοποιεί. Δεν υπάρχει τίποτα το οριστικό σε αυτή τη διαδικασία, ακόμα και τα ψήγματα της αρχικής ομοιότητας της γλώσσας με τα πράγματα, μόνο ως συντρίμμια, αποσπασματικά, διατηρούνται σε ανάμνηση της αρχικής ομοιότητας και διαφάνειας. (Foucault, 1986: 174)
Οι λέξεις, που, στη συνέχεια, ονοματίζονται, έχουν ήδη υποστεί πολλαπλούς επανα-προσδι-ορισμούς και προφανώς ορίζονται αποκλειστικά και μόνο στο στενό πλαίσιο, που η παρούσα εργασία προσφέρει.

...σχέδιο

Το σχέδιο είναι μία ακόμα μορφή σχηματοποίησης του κόσμου, μία μορφή κατανόησης, κατοχής κι ελέγχου. Ετυμολογικά, προέρχεται από τη ρίζα *σχεδόν*, δηλαδή περίπου, κατά προσέγγιση. Το *σχεδόν* με τη σειρά του, συνδέεται με το *έσχειν*, αυτό που υπήρξε κάποτε στην κατοχή του υποκειμένου αλλά δεν υπάρχει πια. Το *έσχειν* είναι άλλωστε και η ρίζα της λέξης *σχήμα* αλλά και της αγγλικής *scheme*. Το σχέδιο προερχόμενο από το *σχεδόν*, αναφέρεται στην ατέλεια, στην αοριστία και στο ανολοκλήρωτο όπως και στην ομοιότητα, την προσδοκία και την αναμονή· αλλά και προερχόμενο από το *έσχειν* όμως, το σχέδιο σχετίζεται με την επιθυμία να συλλάβει κανείς αυτό που διαφεύγει (Terzidis, 2007: 69). Το *design* προέρχεται από το *de-signare*, και σχετίζεται με τη δράση του σημειώνει, του

1. Foucault: σελ.174 «Η γλώσσα δίνει στην διηκερή ρήξη του χρόνου την αλληλουχία του χώρου, και στο βαθμό που αναλύει, αρθρώνει και τεμαχίζει την παράσταση, έχει την ικανότητα να συνδέει διαμέσου του χρόνου τη γνώση των πραγμάτων. Με τη γλώσσα κομματιάζεται η συγκεκριμένη μονοτονία του χώρου, ενώ ενοποιείται η διαφορότητα των διαδοχών.» και σελ. 71 «Αλλά αν η γλώσσα δεν μοιάζει πλέον άμεσα με τα πράγματα που κατονομάζει, δεν είναι και χωρισμένη από τον κόσμο· εξακολουθεί, κάτω από άλλη μορφή, να είναι ο τόπος των αποκαλύψεων και να αποτελεί μέρος του χώρου όπου η αλήθεια εκδηλώνεται και εκφέρεται.»

ξεχωρίζουν, του σημαίνουν. Εμπεριέχει την ερμηνεία, την εννοιολογική σύλληψη αλλά και τη σκιαγράφιση μίας νοητής εικόνας. Το *de* στο *design*, έχει εποικοδομητική χροιά, αναφέρεται στην παραγωγή, στην απόσπαση και στην τεκμηρίωση. (Terzidis, 2007: 69)

Το σχέδιο, το *design* είναι ο τρόπος με τον οποίο οι νοητές εικόνες εξωτερικεύονται και ανοίγεται ο δρόμος της υλοποίησής τους. Αποτελεί ενδιάμεσο σταθμό στην παραγωγική διαδικασία, ο οποίος όμως έχει αυτόνομο χαρακτήρα και σε μεγάλο βαθμό στηρίζεται σε κωδικοποιήσεις και συμβάσεις κοινωνικά προσδιορισμένες. Οι σύγχρονες τεχνολογίες κάνουν ασαφή τα όρια μεταξύ της σχεδιαστικής διαδικασίας και του παραγόμενου τελικού αποτελέσματος. (Μάντζου, 2009: 38-43) Η διαμεσολάβηση του σχεδίου μετατρέπεται σε ροϊκή και σε διαρκή εξέλιξη, εν δυνάμει συνθήκη, η οποία μπορεί και να υποκαθίσταται από τη διαμεσολάβηση της τεχνολογίας και να απομένει εκκρεμής ή και περιττή ενώ το ίδιο συμβαίνει και με το παραγόμενο αποτέλεσμα του οποίου η υλοποίηση είναι συχνά αντιληπτικά ολοκληρωμένη χωρίς να μεταφράζεται αυτό σε παγιωμένη, σταθερή και υλική πραγμάτωση. Το *σχεδόν* του σχεδίου όμως είναι συχνά πιο ακριβές στην περιγραφή ενός περιρρέοντος και ακαθόριστου τρόπου με τον οποίο τα πράγματα βρίσκονται μέσα στον κόσμο, σε σχέση με αυτόν και συνολικά συσχετιζόμενα, στον προσδιορισμό μίας ατμόσφαιρας που παράγεται από συσχετίσεις και δεν ανάγεται στα μέρη της, και κληροδοτεί αυτή την ιδιαιτερότητα του στους ροϊκούς και σε συνεχή μετάλλαξη χώρους της ψηφιακής διαμεσολάβησης.

...*ambiance*

Η παράδοση δυσκολία του να γράφει κανείς στη μητρική γλώσσα σχετίζεται με την προνομιακή θέση του μεταφραστή, αυτή που ο McLuhan προτείνει να διατηρεί κανείς όσο περισσότερο γίνεται, στο πέρασμα από ένα μοντέλο στο επόμενο (McLuhan, 1962: 23), από τη μία γλώσσα στην άλλη. Σχετίζεται δηλαδή με τη δυνατότητα να κατοικεί κανείς επιλεκτικά περισσότερους κόσμους, εισερχόμενος όμως έτσι σε μία οριστική *ανεσιτότητα*. Ως ανταπόδοση, επιτρέπει να συλλαμβάνει κανείς καλύτερα την επίδραση και τη σημασία των λέξεων στην κατανόηση των πραγμάτων.

Έτσι, ενώ η λέξη *ambiance* σχετίζεται με το γύρω και το κινούμαι, δηλαδή το γυρνώ γύρω, περιβάλλω, και τελικά το περιβάλλον· η λέξη ατμόσφαιρα, παραπέμπει στην αεριώδη συνθήκη που περιβάλλει κάτι· κι ενώ συνδέεται παράλληλα όμως και διακρίνεται από τη μετάφρασή της.

Σε κάθε περίπτωση, και στα δύο ενδεχόμενα, υπάρχει το κοινό χαρακτηριστικό της, ρευστής, κι αν όχι άυλης, το ελάχιστον άπιαστης, ή ίσως και αόρατης υπόστασης της συνθήκης που περιγράφεται. Συνθήκη, που συναντά κανείς στην ψηφιακή μας σχέση με τον κόσμο, η οποία παραμένει ρευστή, δυναμική, άπιαστη και σε συνεχή μεταβολή εξαιτίας της αναγωγής της στον ψηφιακό κώδικα, του οποίου η δομή ακριβώς επειδή είναι δυαδική είναι εξαιρετικά δεκτική και ανοικτή. Οι δύο γεννήτορες, προσφέρονται για πλήθος δυνατοτήτων και συνδυασμών, επιτρέποντας τη μεταβολή, τη μετάφραση και τη συνεχή αναδιοργάνωση, στη βάση της ριζικής κατάτμησης, της διακριτικοποίησης, ως αφητηρία του ψηφιακού.

Η περιρρέουσα ατμόσφαιρα, το *ambiance*, που περιγράφει μία όχι υλική αλλά υλοποιημένη και δυναμική κατάσταση, η οποία δύσκολα παγιώνεται και αναλύεται σε στοιχεία, καθώς είναι πρωτίστως οι σχέσεις μεταξύ αυτών που είναι ρυθμιστικές· παραλληλίζεται με τον κόσμο των ρευστών συνδέσεων του ψηφιακού. Η ατμόσφαιρα

συνθέτει μία ολότητα, που αν και αποτελείται από επιμέρους επεξεργασίες, τα μέρη δεν αθροίζουν το όλο. Αντίστοιχα, συμβαίνει και στο ψηφιακό περιβάλλον όπου τα μέρη οργανώνουν ένα όλο, το οποίο δε μπορεί παρά να υπάρχει μόνο χάρη σε αυτά και δια μέσου αυτών αλλά και τα ίδια εξαρτώνται από τη σύνδεση, τη γειννίαση και τη συσχέτιση.

Το ενδιαφέρον για τις ατμόσφαιρες και τα περιβάλλοντα, μπορεί να σχετίζεται με την αυξανόμενη απομάκρυνση του υποκειμένου από τα άλλα υποκείμενα και την αδιάλειπτη συσχέτισή του με αντικείμενα (Baudrillard, 1970: 17): μπορεί όμως επιπλέον να σχετίζεται με την αλλαγή του τρόπου με τον οποίο αυτά τα αντικείμενα στέκονται απέναντι στο υποκείμενο. Είναι δηλαδή πιθανόν, η ατμόσφαιρα, το περιβάλλον, το *ambiance*, να περιγράφει με περισσότερη ευκρίνεια μία σχέση όχι αντι-κειμενική με τα πράγματα και τη νέα τοποθέτηση του υποκειμένου σε αυτά, που εντάσσεται στην αποκαλούμενη «κοινωνιολογία της τοποθέτησης» (Baudrillard, 1968: 25 και 51).

...το/α πράγμα/τα

Το *πράγμα* αναφέρεται ετυμολογικά στην πράξη, στο *πραχθέν*, ενώ σε άλλες γλώσσες, *thing*, και *ding*, από το *thingam* και *dinc*, αναφέρεται σε συγκεντρώσεις και συμβούλια, σε διαδικασίες κρίσης, όπως και η ρίζα του *chose*, αλλά και *cosa*, από το λατινικό *causa*, υπόθεση, διαδικασία κρίσης, ένα ζήτημα συζήτησης, ενώ τέλος το λατινικό *res*, προέρχεται από την ελληνική ρίζα *είρω* (ρητός, ρήμα, κλπ) (Heidegger, 1971: 172). Η σημασία της ετυμολογίας όπως την προσεγγίζει ο Heidegger βρίσκεται όχι στο ότι τροφοδοτεί τη σκέψη αλλά στο ότι έχει την ισχύ να σκέφτεται το ουσιαστικό περιεχόμενο, που εμπλέκεται στο τι οι λέξεις, ως λέξεις, σηματοδοτούν υπαινισσόμενες. (Heidegger, 1971: 173) Στη λέξη *πράγμα* η παρουσία του ανθρώπου ως παράγοντα αλλά και ως δράστη, αφήνει τα ίχνη της, που εντοπίζονται στην ετυμολογία της λέξης. Η τεχνολογία αλλά και η επιστήμη αναπαριστούν τα πράγματα ως ποσοτικοποιημένα αντικείμενα, αποσπασμένα από τη συσχέτισή τους με το περιβάλλον τους και κατά συνέπεια ελεγχόμενα και υπό την κυριαρχία του υποκειμένου. Στο ερώτημα, τι είναι τα πράγματα, η απάντηση είναι διαφορετική ανάλογα με το βαθμό και την ένταση της κατάκτησης, της διακριτικοποίησης: έτσι, όπως εξηγεί ο James, ο γιατρός, ο ανατόμος, ο ιστολόγος, ο χημικός μπορούν να προχωρούν όλο και πιο βαθιά, τέμνοντας όλο και πιο πολύ σε όλο και πιο μικρά πράγματα, τα πράγματα (Grosz, 2001: 170). Η σχέση των πραγμάτων με το περιβάλλον τους συχνά αγνοείται, ενώ τους προσάπτονται καθολικές αντιληπτικές ιδιότητες, οι οποίες μετά χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό τους, ανάγοντας τα σε *είδη* (Heidegger, 1971: 146). Ο δια-χωρισμός του υποκειμένου από τα πράγματα είναι αυτός που μετατρέπει τα πράγματα σε αντικείμενα, καθώς κατασκευάζει μία διχοτομία ανάμεσα στον εαυτό και τον κόσμο. Τα αντι-κείμενα αντί-κείνται, στέκονται απέναντι², δια-χωρίζονται από το περιβάλλον τους ώστε να είναι εφικτός ο έλεγχός τους. Η διάκριση, ο διαχωρισμός, η σχηματοποίηση και η η απόδοση εννοιολογικών χαρακτηριστικών είναι αυτή που οδηγεί στην ποσοτικοποίηση και τον έλεγχο με τελικό αποτέλεσμα τη μετατροπή των πραγμάτων σε αντικείμενα, με εργαλειακή σχέση με το υποκείμενο (Heidegger,

2. *Object* από το *obiectus* : στέκομαι μπροστά, απέναντι, και το *obicere* παρουσιάζω, εναντιώνομαι, βρίσκομαι απέναντι, κι αυτά με τη σειρά τους από το *ob-* απέναντι + *iacere-* πετώ.

1971: 146). Αντίθετα, τα πράγματα παραμένουν εγγενώς συνδεδεμένα με το περιβάλλον τους, δεν υπάρχουν μόνα, αλλά μέσα από τη σχεσιακή τους φύση. Η αναπαραστατική σκέψη και η τεχνολογική απεικόνιση του πράγματος ως καθημερινό αντικείμενο, αποκομμένο από τον κόσμο και με μόνο εργαλειακή αξία, εξαφανίζει τα πράγματα, τα φανερώνει μόνο ως αντικείμενα. Τα πράγματα δεν αποκαλύπτονται σε ρέοντα χρόνο (Sruybroek, 2016: 118): έξω από αυτόν όμως, στην απομόνωση ενός αδρανούς χώρου, αντικειμενοποιούνται.

Εξαιίφνης

Στο συμπόσιο του Πλάτωνα και συγκεκριμένα στο διάλογο μεταξύ Διοτίμας και Σωκράτη με θέμα τον έρωτα αναφέρεται δύο φορές το *εξαιίφνης*. Το *εξαιίφνης*, προσδιορίζει τη στιγμή στην οποία συντελείται η αλλαγή, μία στιγμή χωρίς χρόνο, ένα ανάμεσα χωρίς τόπο. (Gabilondo, 2000: 60) Προϋπόθεση βέβαια για το *εξαιίφνης* είναι η επιμέλεια, το είναι που αφήνεται χωρίς όμως να βρίσκεται ούτε σε συνθήκη παθητικής πρόσληψης αλλά ούτε και καθαρής δράσης. Μία συνθήκη ανάλογη με αυτή που ο Heidegger προτείνει για τη σχέση υποκειμένου και πράγματος, όπου το υποκείμενο αφήνεται να είναι χωρίς να αντικειμενοποιεί και να ελέγχει τα πράγματα. Συνθήκη κατά την οποία η αποκάλυψη διαδέχεται εναλλασσόμενη την απόκρυψη και τίποτα δε μένει σε απόσταση, (*das Abstandlose*), χωρίς όμως και να εξασφαλίζει την εγγύτητα, αλλά διατηρώντας πάντα μία στάση καθώς ό,τι είναι παρών είναι *standing-reserve* (*Bestand*). Ό,τι στέκεται αποκτά αυτονομία, είναι δηλαδή πράγμα και όχι αντικείμενο (Harman, 2010). Κάτι ανάλογο με την απουσία απόστασης, περιγράφει ο Bergson ως *intuition*, τη *συμπάθεια* δηλαδή χάρη στην οποία, μπορεί κανείς να μεταφερθεί στο εσωτερικό ενός αντικείμενου προκειμένου να ταυτιστεί με ό,τι είναι μοναδικό και κατά συνέπεια αδύνατο να εκφραστεί σε αυτό (Bergson, 1992: 190): με λίγα λόγια ότι το διαφοροποιεί από την κατηγορία του *είδους*.

Τα σύγχρονα ψηφιακά πράγματα και πολύ περισσότερο τα υβρίδια, που συνδυάζουν το ψηφιακό και το αναλογικό, αποκαλύπτονται ή αποκρύπτονται κατά βούληση, είναι μοναδικά, διαθέτουν ένα εσωτερικό χωρίς χώρο και χρόνο, στο οποίο όμως συχνά μεταφερόμαστε, αποκτούν αυτονομία, και είναι παρόντα ως *standing reserve*, ως πράγματα και όχι ως αντικείμενα. Αναδύονται με τρόπο παρόμοιο με εκείνο που συναντά κανείς στη φύση, προκύπτουν από κάτω προς τα πάνω, κατανεμημένα σε μία οργάνωση χωρίς κεντρικό έλεγχο αλλά με μέρη που αλληλεπιδρούν και είναι κατά αυτόν τον τρόπο που επιτυγχάνουν την σχεδόν έμψυχη συμπεριφορά. (DeLanda, 2000: 277-8)

Τα *πράγματα* αλλάζουν, απελευθερώνονται από την αποστολή του να λειτουργούν και να απαντούν στο υποκείμενο, συσχετίζονται ξανά με το περιβάλλον τους, συνδέονται εκ νέου μεταξύ τους, και κατασκευάζουν ατμόσφαιρες και περιβάλλοντα με ανεξάρτητη διάνοια, τεχνητή αλλά ενεργητική: ένα νέο κόσμο. Αν παραδοσιακά ως *εξαιίφνης* περιγράφεται η στιγμή κατά την οποία το νοούν υποκείμενο ταυτίζεται με το νοούμενο αντικείμενο, η στιγμή δηλαδή της εποπτείας, που ανοίγουν τα μάτια των νεοφύτων και συλλαμβάνουν το ανυπόθετο, μπορεί κανείς να υποθέσει ότι, σε ένα μέλλον όχι μακρινό, οι δύο πλευρές που ορίζουν το δίπολο οι άκρες του οποίου συναντώνται *εξαιίφνης*, θα συμμερίζονται από κοινού αυτή την ταύτιση.

Βιβλιογραφία

- Baudrillard J. (1970), *La Société de consommation*, Paris, Gallimard,
- Bergson H. (1992), *The Creative Mind: An Introduction to Metaphysics* (1923), New York, Citadel Press
- DeLanda M. (2000), *A thousand years of Non-linear history*, New York, Swerve
- Foucault M. (1986), *Οι λέξεις και τα πράγματα*, Αθήνα, Εκδ. Γνώση
- Gabilondo A. (2001) De repente. La irrupcion del otro ver, in Fernández Polanco A. and Larranaga J., (eds), *La distancia y la huella. Para una antropología de la mirada*, Cuenca, Diputacion Provincial
- Grosz E. (2001), *Architecture from the Outside, Essays on Virtual and Real Space*, Cambridge MA, The MIT Press
- Harman G.(2010), Technology, objects and things in Heidegger, *Cambridge Journal of Economics*, 34, pp.17-25
- Heidegger M. (1971), *Poetry, Language, Thought*, New York, Harper and Row
- McLuhan M. (1962) *Gutenberg Galaxy*, Toronto, Un. Press Toronto
- Spruybroek L. (2016) *The Sympathy of Things: Ruskin and the Ecology of Design*, London, Bloomsbury
- Terzidis K. (2007), The Etymology of Design: Pre-Socratic Perspective, *Design issues*, MIT, Vol. 23, No. 4, pp. 69-78
- Μάντζου Π. (2009), Ψηφιακοί κόσμοι in limbo στο *Μεταλλαγές και (α)συνέχειες: Πρακτικές, πολιτικές και λόγος για τον αστικό χώρο*, Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου Ε.Μ.Π., Αθήνα, Εκδ. Αλεξάνδρεια, σσ.38-43

Author

Polyxeni Mantzou: Dr. Architect, Associate Professor, School of Architectural Engineering, Democritus University of Thrace. She is the Coordinator of the Research group SindeFin (www.sindefin.com). She has been awarded in architectural competitions; published numerous papers and is an invited lecturer in Greece and abroad. Areas of interest: Architecture and New technologies.